

Vzdělávací obor:

Název oboru: Hudební, taneční a dramatická výchova

Očekávaný výsledek učení:

Kód OVU: UAK-HTD-002-ZV9-007

Využívá získané zkušenosti a znalosti k vlastnímu výkladu uměleckého díla a jeho základní analýze.

Popis úrovně Splněno

- Reflektuje své pocity, emoce a myšlenky vyvolané sledováním uměleckých vystoupení a využívá k tomu různé formy vyjádření (např. zapojení se do diskuse nebo řízeného rozhovoru, psaní básní, tvoření výtvarných děl, taneční vyjádření, improvizované rozehrávání situací, hudební tvorbu).
- Popíše, jaké zřetelné umělecké prostředky byly použity v daném díle, a zapojuje se do diskuse o tom, jakým způsobem přispívají použité umělecké prostředky k celkovému dojmu a sdělení díla.

Maryša

Autorka: Silva Macková

Úvod/kontext/anotace:

Žáci budou porovnávat závěrečnou scénu hry Maryša ve dvou verzích – tradiční z roku 1971 a moderní verzi z Národního divadla Praha v režii Jana Mikuláška. Zaměří se na to, jak každá inscenace odráží dobu, kdy byla vytvořena, a jak různé divadelní prostředky (herecký styl, scéna, hudba, světla) ovlivňují vnímání postav a vytvářejí celkové vyznění příběhu. Budou zkoumat, jak se v průběhu času změnily hodnoty a pohled na postavení žen a jak různé inscenace ovlivňují jejich vnímání postavy Maryši. V menších skupinkách sami navrhnou, jak by scénu zpracovali, s jakými prostředky by pracovali a co by chtěli zdůraznit ve své verzi.

Zadání pro žáky:

Žáci jsou již seznámeni s hrou Maryša od bratří Mrštíků z předchozích hodin nebo z hodin literatury. Znalost děje a hlavních postav jim umožňuje soustředit se na hlubší analýzu inscenace a porovnání různých interpretací příběhu. Předchozí diskuse o tématech hry, jako je postavení žen ve společnosti nebo mezilidské vztahy v patriarchální rodině, připravily žáky na to, aby dokázali vnímat, jak různé inscenace odrážejí historické a kulturní změny. Tato hodina bude zaměřena na porovnání dvou verzí závěrečné scény Maryši, tradiční z roku 1971 a moderní verze z Národního divadla Praha uvedené v roce 2017, a na to, jak dramaturgický a režijní záměr a různé inscenační prvky ovlivňují jejich vnímání příběhu a postav.

Odkazy:

bratři Mrštíkové: Maryša, Česká televize 1971, režie: Antonín Dvořák

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/15994-alois-a-vilem-mrstikove-marysa>

bratři Mrštíkové: Maryša, Národní divadlo, 2017, režie: Jan Mikulášek; ČT art Divadlo ve filmu 2022:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12961000270-divadlo-ve-filmu/419234100101002/>

Zadání:

- Rozdělte se do menších skupin (3–4 členných). Společně zkuste zrekapitulovat příběh divadelní hry Maryša bratří Mrštíků a zformulovat ho do několika vět. Jak byste příběh nazvali jednou větou, aby vystihla to podstatné, o čem pro vás příběh je?
- Podíváme se společně na závěrečnou scénu ze dvou inscenací Maryši. Po každém úryvku budete mít čas na to, abyste si pro sebe zformulovali své dojmy. Můžete si psát poznámky, nápady, věty, slova na papír. Hlavní otázkou je, kdo je Maryša. Jak na vás působí? Jaká je?
- Porovnejte si své poznámky o první a druhé Maryše. Jsou mezi nimi rozdíly? Liší se nějak i od představy, jakou jste o Maryše měli na základě znalosti příběhu bez konkrétního jevištního provedení?
- Máme velký kus papíru pro Maryšu 1 a druhý pro Maryšu 2. Napište každý za sebe jednu nebo více vět nebo jen slovní spojení, které by je charakterizovalo. Společně si zápisy přečteme a nad větami a slovními spojeními diskutujeme o tom, co znamenají, v čem se náš pohled shoduje, v čem se rozcházíme...
- Kdybychom byli my inscenátoři, jaká by byla Maryša? Rozdělte se zase do menších skupin a pokuste se navrhnout své pojetí postavy Maryši a jaké téma byste chtěli skrze inscenaci sdělit.
- Jednotlivé skupiny přednesou své návrhy, vysvětlí svůj inscenační záměr, volbu prostředků vyjádření a vedeme o nich diskusi.

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK kulturní Umění a kultura jako prostředek komunikace Kód: KKT-UMK- 000-ZV9-001	<i>Rozpoznává estetickou a obsahovou hodnotu uměleckých děl a kulturních projevů, oceňuje jejich význam jako prostředků komunikace a sdílí své názory s ostatními.</i>	– diskutují se žáky o různých uměleckých dílech a kulturních událostech, které jim umožňují hlouběji porozumět významu a účelu umění a kultury jako prostředku vyjadřování myšlenek a emocí – vedu diskuse o uměleckých dílech a kulturních tématech, abych podporoval žáky v aktivním zkoumání a kritickém myšlení, což jim pomáhá hlouběji porozumět různým aspektům umění a kultury a rozvíjet své schopnosti komunikace – v diskusích o kulturních projevech a uměleckých dílech vedu žáky k toleranci a respektu k názoru druhých – Pomáhám žákům analyzovat a interpretovat umělecká díla a kulturní projevy – používám umělecká díla z různých kultur a historických období k porozumění a respektu k různým kulturním tradicím a perspektivám
KK komunikační Porozumění Kód: KKK-POR- 000-ZV9-001	<i>Přemýšlí o komunikačním záměru autora sdělení.</i>	– do výuky pravidelně zařazuji také autentické texty a jiná jazyková či obrazná sdělení (novinové články, příspěvky na sociálních sítích, fotografie, ilustrace, mapy, schémata a diagramy, videa apod.) – pravidelně se žáky problematizují interpretaci jazykových či obrazných sdělení, diskutuji s nimi o jejich možných významech a o komunikačním záměru, kterého chtěl autor dosáhnout

--	--	--

Metodický komentář pro učitele

Vazba na klíčové kompetence:

1. **Vazba na KK kulturní** (kulturní identita a rozmanitost) – Žáci se setkávají s různými inscenačními přístupy k Maryše, což jim umožňuje porovnávat, jak historické, společenské a kulturní souvislosti ovlivňují interpretaci postavy. Hlavním cílem je vést je k uvědomění, že kulturní projevy nejsou neměnné, ale reflektují dobu, ve které vznikají.
Zaměřuji výuku na srovnání uměleckých děl v jejich historickém a společenském kontextu, aby žáci pochopili, jak se mění jejich sdělení v různých dobách. Diskutuji s žáky o tom, jak inscenace odráží společenský kontext a jak souvisí s jejich vlastní zkušeností a současnými hodnotami. Povzbuzuji žáky, aby jasně vyjadřovali své hodnocení uměleckého díla, opírali se o konkrétní prvky inscenace a rozvíjeli schopnost argumentace. Podněcuji žáky k reflexi jejich emocionální reakce na inscenaci a k zamyšlení nad tím, jaké myšlenky a dojmy v nich zanechává.
2. **Vazba na KK komunikační** (porozumění komunikačnímu záměru) – Zásadní je, aby žáci přemýšleli nejen o tom, co inscenace sděluje, ale jak to dělá. Důležité je vést je k formulování vlastních postřehů o hereckém, režijním, scénografickém, hudebním uchopení Maryši a jak tyto volby ovlivňují vnímání příběhu. Podněcuji žáky k zamyšlení nad tím, jak scénografie, hudba, světlo a herecký výraz ovlivňují jejich vnímání příběhu a jeho vyznění, jak inscenátoři využívají inscenační prostředky k vyjádření svého pojetí příběhu, svých témat, k vytvoření atmosféry a celkového sdělení. Podporuji žáky, aby si vyzkoušeli, jak by změnili některé inscenační prvky, jako je scénografie, hudba nebo herecký výkon, a jak by tím změnili význam nebo náladu příběhu. Tím se učí, jak mohou svými volbami sdělit svá vlastní témata nebo zdůraznit různé aspekty příběhu.

Metodická doporučení pro realizaci hodiny:

- **Individuální i skupinová práce** – Hodina kombinuje samostatné formulování dojmů a analýzu s následnou diskusí. Individuální fáze umožňuje hlubší osobní reflexi, zatímco skupinová práce podporuje schopnost argumentace, naslouchání a kritického myšlení.
- **Rozvoj analytického a kritického myšlení** – V průběhu hodiny se nesoustředíme pouze na samotné vyjádření názorů, ale také na jejich zdůvodnění. Pedagog by měl klást otázky, které vedou k hlubší analýze, například: „Co způsobilo, že Maryša v této inscenaci působí jinak než v té druhé? Jaké výrazové prostředky to ovlivnily?“
- **Tvorba a interpretace v závěru** – Ve skupinové práci na vlastním inscenačním pojetí je důležité sledovat, jak žáci propojují analytické poznatky s tvůrčím procesem. Nemělo by jít jen o mechanické zopakování poznatků, ale o jejich aplikaci v nové podobě. Důležitější než „správné“ pojetí Maryši je schopnost vysvětlit a obhájit vlastní umělecké rozhodnutí.
- **Reflexe jako kontinuální proces** – Reflexe by neměla být omezena pouze na závěr hodiny. Důležité je sledovat, jak se názory žáků v průběhu hodiny vyvíjejí – od prvotního shrnutí příběhu přes konfrontaci s inscenačními verzemi až po vlastní tvůrčí návrh.
- **Věkové a zkušenostní limity žáků** – Vzhledem k věku a zkušenostem žáků by pokus o přehrávání konkrétní scény mohl být neadekvátní, což by mohlo vést k povrchnímu ztvárnění, které by neodpovídalo vážnosti tématu. Místo toho se zaměřujeme na analytický přístup, kde žáci mají prostor pro vyjádření svých nápadů a interpretací bez nutnosti fyzického ztvárnění. Tím se vyhneme neúmyslnému zjednodušení příběhu nebo postavy.

Popis ověřování

- **Skupinová práce:** Žáci formulují v malé skupině hlavní sdělení příběhu – vystihují podstatu Maryši přesně a srozumitelně, dokážou se ve skupině na formulaci shodnout.
- **Individuální reflexe:** Při sledování úryvků si zapisují dojmy – reflektují herecké, režijní, scénografické, hudební pojetí, všímají si detailů a dokážou je pojmenovat.
- **Skupinová diskuse:** Porovnávají obě Maryši – jasně pojmenovávají rozdíly, argumentují a dokážou svůj pohled podložit konkrétními postřehy.
- **Individuální tvorba a skupinová diskuse:** Žáci formulují výstižné charakteristiky obou Maryš, prokazují schopnost přesné a promyšlené reflexe. V diskusi srovnávají různé pohledy, argumentují své postoje a dokážou pojmenovat shody i rozdíly v interpretaci postavy.
- **Skupinová tvorba:** Navrhují vlastní pojetí Maryši – jejich záměr je smysluplný, propojený s tématem hry a vychází z jejich předchozí analýzy.
- **Prezentace a diskuse:** Prezентují a obhajují své návrhy – argumentují logicky, reagují na podněty ostatních a reflektují různé pohledy na postavu.

Zdroje

Pokud se jedná o převzatou úlohu nebo vychází z externích podkladů.

bratři Mrštíkové: Maryša, Česká televize 1971, režie: Antonín Dvořák

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/15994-alois-a-vilem-mrstikove-marysa>

bratři Mrštíkové: Maryša, Národní divadlo Praha, režie: Jan Mikulášek; ČT art Divadlo ve filmu, 2022:

<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12961000270-divadlo-ve-filmu/419234100101002/>